

Cao Bá Quát

Tác Giả: Thu T
Thứ Bảy, 09 Tháng 7 Năm 2011 12:34

Ngái dù sao cát bßi lâu rßi. Chß thß i. Chín bài, cùng mßt gißng “cao kß” đßc đßo. Làm thß hát nói, mßy ai làm đßc bßng ông.

Cao Bá Quát

Ußng rßu tiêu sßu
Ngán đßi
May rßi
Hßn nhau cũng mßt chß thì
Thanh nhàn là lỗi
Núi cao trăng sáng
Phßn hßng nhan có mong manh
Tß tình
Tài hoa là nß

Cao Bá Quát có tài văn chßng. Tài ßy đßc ngßi khác trßm trß: “văn nhß Siêu Quát...”, “thßn Siêu thánh Quát”. Tài ßy cũng đßc chính Cao Bá Quát xác nhßn: trong thß ông xßng mình là “tài tß”.

Cao Bá Quát có tài kinh bang tß thß hay không? Rß ràng ông nghĩ là có. Trong thß ông xßng mình là “anh hùng”, “hào kißt”. Rßi đßn khi nßi loßn, ông chßn làm “qußc sß”. Dĩ nhiên không thß ßy thành bßi mà lußn anh hùng, nhßng thißt tßng trßc sß thßt bßi quá nhanh chóng cßa gißc Châu Chßu ai nßy đßu phßi phân vân...

Hß nghĩ mình tài gißi tßt bßc, thì đß sinh kiêu. Cái tßng “cao kß, ngßo mßn”(1) cßa Cao Bá Quát nó đã nhß chuông! Có ß vì cao kß mà ông hay gßp nßn, rßi có ß vì hay gßp nßn mà ông càng thêm cao kß!

Ngái dù sao cát bßi lâu rßi. Chß thß i. Chín bài, cùng mßt gißng “cao kß” đßc đßo. Làm thß hát nói, mßy ai làm đßc bßng ông.

Ußng rßu tiêu sßu

Ông nói “Thôi công đâu chußc ßy sß đßi”, mà rßi ông vßn cß chußc, chußc kß đßn mßc mßt đßu mình và liên ßy đßn toàn thß hß Cao.

Kß, con ngßi ßy “làm gißc” thì không ß. Tính kiêu kß mà phßn thßp, sßm mußn cũng “bùng”.

Cao Bá Quát

Tác Giả: Thu T

Thứ Bảy, 09 Tháng 7 Năm 2011 12:34

Nhanh quá lạ r m là gi c Châu Ch u. Cái gì mà v a m i n i lên đã b quân tri u đình d p tan, “Bình b Th ng th” Nguy n Kim Thanh, “Qu c s” Cao Bá Quát ho c b gi t ho c b b t s ng t i tr n!

Giá ông c ti p t c “tiêu khi n m t vài chung l u láo”, v a u ng r u v a “n c c i” cho “c nh phù du”...

Ba v n sáu ngàn ngày là m y,
C nh phù du trông th y cũng n c c i.
Thôi công đâu chu c l y s đ i,
Tiêu khi n m t vài chung l u láo.

Đo n t ng nh t sinh duy h u t u,
Tr m t bách k b t nh nhàn.
Bóng thi u quang th p thoáng d i Nam san,
Ngo nh m t l i c u hoàn coi cũng nh .

Kho ng tr i đ t c kim, kim c ,
M nh hình hài không, có, có không?
L là thiên t v n chung.(2)

Ngán đ i

Trong bài U ng R u Tiêu S u, ông b o “Thôi công đâu chu c l y s đ i”. Trong bài này, ông cũng b o “Làm chi cho m t m t đ i”. Th nôm ông làm có m y bài đầu, mà đã l p ý. Cái ý l p h n ám nh ông nhi u.

T b o đi b o l i mình r ng đ ng, th mà r t c c v n. “Tri d b t hành nan”!

“Th s thắng tr m quân m c v n,
Yên ba thâm x h u ng châu.”
V t tay n m nghĩ chuy n đầu đầu,
Đem m ng s đ v i chân thân th i cũng h t.

Cao Bá Quát

Tác Giả: Thu T

Thứ Bảy, 09 Tháng 7 Năm 2011 12:34

Duy giang th<th>ng chi thanh phong,
d<th> s<th>n gian chi minh nguy<th>t,
Kho tr<th>i chung mà vô t<th>n c<th>a mình riêng.
Cu<th>c vuông tròn, phó m<th>c khuôn thiêng,

K<th> thành th<th>, k<th> vui mi<th>n lâm t<th>u.
Gỗ nh<th>p l<th>y, hát câu T<th>ng Ti<th>n T<th>u,
“Quân b<th>t ki<th>n Hoàng Hà chi th<th>y thiên th<th>ng lai...”
Làm chi cho m<th>t m<th>t đ<th>i!(3)

May r<th>i

Ph<th>m Th<th> Ngũ b<th>o hát nói, nh<th> m<th>t th<th> văn v<th>n, là m<th>t “k<th> công t<th>ng h<th>p”. Nó c<th> b<th>n là con c<th>a th<th> b<th>y ch<th> Vi<th>t và nói l<th>i, t<th>c nó cha Vi<th>t m<th> Vi<th>t. Nó có “quà” c<th>a l<th>c bát <th> m<th>y câu m<th>u. Ngoài ra, nó có ch<th>a m<th>t chút “k<th> ni<th>m” c<th>a th<th> Đ<th>ng: hai câu đ<th>u trong kh<th> nh<th> là hai câu th<th> b<th>y ch<th> Tàu.(4)

Ch<th>a thêm nh<th>p Tàu cho “đ<th>a nh<th>p”, không sao. B<th>t <th>n là <th> ch<th> các c<th> ta x<th>a r<th>t th<th>ng làm hai câu <th>y b<th>ng ti<th>ng Tàu! Trong bài th<th> Vi<th>t mà l<th>i có câu ti<th>ng Tàu!

Cao Bá Quát n<th>i ti<th>ng gi<th>i Hán văn: “Văn nh<th> Siêu Quát...”. Nh<th>ng trong bài May R<th>i, <th> cái ch<th> câu “ch<th> thánh hi<th>n” th<th>ng “cao ng<th>a”, ta b<th>t ng<th> g<th>p câu ch<th> nôm:

“N<th>m kh<th>nh ngâm th<th> cho v<th>ng<th>,
Ng<th>i r<th>u u<th>ng r<th>u v<th>i con ch<th>i.”

Ch<th>ng nh<th>ng <th> ch<th> th<th>ng g<th>p... Tàu, không g<th>p, mà <th> kh<th>p m<th>i ch<th> trong bài th<th> <th>y, đ<th>u không g<th>p. Hát nói thu<th>n nôm đ<th>u tiên là đây ch<th>ng? Dù sao, mãi đ<th>n T<th>n Đà nó v<th>n hi<th>m.

Văn ch<th>ng toàn l<th>i ti<th>ng m<th> đ<th> mà v<th>n r<th>t trí th<th>c, r<th>t “cao k<th>”. “Thánh” Quát qu<th> “siêu”!

M<th>t r<th>i m<th>t may là máy t<th>o,
Dù khôn dù d<th>i cũng bia tr<th>n,
Vi<th>c đã r<th>i nghĩ l<th>m l<th>i thêm đ<th>n,
Li<th>c g<th>m trí c<th>t gi<th>c phi<th>n t<th> đ<th>ó,

Cao Bá Quát

Tác Giả: Thu T

Thứ Bảy, 09 Tháng 7 Năm 2011 12:34

Nm khnh ngâm th cho vng,
Ngri rù u ng r u vi con chi.
Mô phm dăm ba đ a mui cha chùi,
Tiêu khi n m y cô đào m i n i.

Ngoài tai y tha h ai gi,
Rng ng a trâu, vâng cũng ng a trâu.
Nào đâu đã h n h n đâu!(5)

Hn nhau cũng m t ch thì

Đ thành công, c n g p thi và c n có tài trong cái lĩnh v c mà mình mu n thành công.

Cao Bá Quát không đ c vua trng đng, kêu “hn nhau cũng m t ch thì”, ng ý mình không g p may ch mình có tài kinh bang t th. Nhng ai bi t th c ra ông có tài y hay không.

M t khác, Cao Bá Quát lng danh thi sĩ. y bi ông có tài làm th và ông đã g p thi. Trong thi i c a ông, chuy n văn ch ng vàng thau không ln ln, h sáng tác xu t s c thì nh t đ nh s n i ti ng. Không nh bậy gi.

Chng lu lc, đ tr i mùi nhân th,
Còn tr n ai, khôn t m t công h u.
Ng t ng ng thay con T o khéo c c u,
Mu n đ i th hãy ghìm cho lúng túng.

Thân h bang gia chung h u đng,
Thiên sinh hào ki t b t ng h u.
Hng b n lòng ch chút oán v u,
Thi chí h , ng long bi n hóa.

Thôi đã biết cùng, thông, là mệnh c,
Cũng đừng đem hình d ch i c u chi.
H n nhau cũng mệnh ch thì.(6)

Thanh nhân là lái

Th t, biết không nên làm là d h n không làm. Đã hay “mây trôi mây ch c”, “n tang b ng” tr qu y quá cho xong, “h i công danh” tuy nh cũng coi đã “tr i”, th mà r t c c v n không nh n đ c...

Giá Cao Bá Quát đừng làm gi c Châu Ch u, c th nh th i đánh gi c, th c d y kh khà m y “chén hoàng hoa”, ng i nghe gió hiu hiu th i, r i làm nhi u nhi u th , thì lái cho c ông l n h u th bao nhiêu!

“X th nh c đ i m ng,
H vi lao k sinh”.
Ki p phù sinh vinh nh c, nh c vinh,
Li c m t đám mây trôi mây ch c.

Con t o v t b t đeo râu tóc,
N tang b ng ph i tr m i là trai.
M nh áo xiêm bu c l y cái hình hài,
Ngoài nghìn d m ch a ch n chân ng a ký.

H n ngu thiên t i tri thù th ,
Phú quý bách niên năng k hà?
H i công danh l n nh cũng là,
Thôi m n nh t đã tr i qua mùi th .

Tìm thú cũ h i thăm s n th y,
Chén hoàng hoa ng i l ng ng n thu phong.
Th nh th i m t gi c b c song.(7)

Cao Bá Quát

Tác Giả: Thu T

Thứ Bảy, 09 Tháng 7 Năm 2011 12:34

Núi cao trắng sáng

“Núi cao trắng sáng”, n u u ng r u làm th , xong làm th u ng r u, xong... đi ng , thì “lãi” quá.

Đ ng này, Cao Bá Quát i c mu n làm anh hùng.

“Ti c thay kìa núi, n trắng!”.

Cao s n nh t phi n nguy t,
Đã ch i trắng nên ph i bi t tình trắng.
S n chi th đ i nguy t chi h ng,
S n có nguy t càng thêm c nh s c.

Nguy t qu i hàn s n thi bán b c,
S n hàm minh nguy t t u thiên tôn.
Trắng ch a già, núi hãy còn non,
Núi ch a khuy t trắng v n tròn v i núi.

R u m t b u, th ngâm m t túi,
Góp gió trắng làm b n v i non sông.
Núi kìa t c đ ch đ ng,
Trắng kìa nh m t anh hùng này chng!

Xinh thay kìa núi, n trắng!(8)

Ph n h ng nhan có mong manh

“Trai tài gái s c”.

Tài, nh ng mà tài gì?

Tài vẫn ch ng, là th mà Cao Bá Quát ch c ch n có, nói chung không “xe duyên” t t m đâu.
Tuy x a kìa vẫn tài r t đ c quý, nh ng ng i đ p nói chung r t c v n hay đ c ông t bà
nguy t m i lái v i ch gi u sang...

“Bu n cho anh mà i ti c cho em”...

Anh ti c cho em đi y “cú”. Cú không bi t làm th , nh ng cú có nhi u th h p đ n có th làm

Cao Bá Quát

Tác Giả: Thu T

Thứ Bảy, 09 Tháng 7 Năm 2011 12:34

em vui vui, chóng quên anh đ y!
T c h ng nhan đa m nh b c,
Bu n cho ai mà i ti c cho ai.
Duyên chông chênh nguy t m a hoa c i,
Ngao ngán nh đào tiên lẫn côi t c.

Đã gác g ng loan, treo giá ng c,
N hoài chim cú đ u cành mai.
Duyên còn dài, xuân hây còn dài,
Th đ ng đ nh xem c ti n đ nh.

Nh n ông nguy t hây xe dây xích,
Khách giai nhân v i khách vãn nhân.
S c tài ai k c m cân?(9)

T tình
Cao Bá Quát có đôi bài th làm nh Nguy n Bính.

Ng i tr c k sau s ng cách nhau hàng trăm năm, th mà có ch gi ng nhau, là cùng “ c
gì...” và cùng không to i c (ch c cùng vì m t lý do r t thông th ng là đ u ki n v t ch t ch a
đ).

Khi “m ng không thành”, ti n b i và h u b i x s khác nhau. Cháu Nguy n khóc t khấn
h ng, kêu ch r i rít. C Cao thì đ m đ m, không “nói cùng ai” c , mà ch “t tình”.

Giai nhân nan tái đ c,
Trót yêu hoa nên dan dứ v i tình.
Mái tây hiên nguy t dải chênh chênh,
R u rĩ b y xuân v oanh nh .

Phong u công t đa xuân t ,
Tr ng đo n Tiêu n ng nh t ch th .
N c sông T ng m t d i nông s ,
Cho k đ y ng i đây mong m i.

Cao Bá Quát

Tác Giả: Thu T

Thứ Bảy, 09 Tháng 7 Năm 2011 12:34

Bt r t nh trăm đ ng nghìn n i,
Ch chung tình bi t nói cùng ai?
c gì g n bố m t hai.(10)

Tài hoa là n

Đ c “T ng t ai đ cho nhau”, nh “T ng t là b nh c a tôi yêu nàng”.(11)

Cùng m c “b nh” khá tr m tr ng, nh ng Cao Bá Quát i i cao k :

“Th ng nh ng k giai nhân tài t”,

trong khi Nguy n Bính khiêm t n:

“Bao gi b n m i g p ðo,
Hoa khuê các, b m giang h g p nhau?”.

“Tài t” xem ra đã đ u hàng duyên ph n, còn “b m lang thang” hình nh ch m i b t đ u th c m c. Nh ng ai n y đ u bi t, ng i “Thôn Đoài” r i cũng s bó tay l c nh b c ti n b i trăm năm tr c c a mình thôi.

Th ng nh ng k giai nhân tài t,
Trót ða mang vì m t ch tình.
Nghĩ ngu n c n th n v i tr i xanh,
T ng nông n i gi n cùng trắng b c.

T ng ti u nh t thanh song l l c,
Kh liên bán đ m th p châu huy n.
Trách vì ph n l i gi n vì duyên,
Duyên ph n nh ng vì tình nên n i.

Du d s t gan vàng cũng r i,
V n ru t t m l m m i càng đau.
T ng t ai đ cho nhau.(12)

- (1) Ch dùng c a Ph m Th Ngũ trong Vi t Nam văn h c s gi n c tân biên.
- (2) C nh phù du: ý nói nh đ i con v , s ng ng n ng i. D t h n v i đ i duy ch có r u / Nghĩ cho sâu thì trăm k ch ng gì b ng ch nhàn. Nam san: núi nam: trong th Đào Ti m, ch n i n d t.
- C u hoàn: chín côi trong thiên h . Thiên t v n chung: nghìn c xe, muôn h c thóc, ch c nh giàu sang. (Theo Tuy n t p th ca trù, nxb. Văn H c, VN, 1987)
- (3) “Cu c th thng tr m thoi ch h i / Thuy n câu khó sóng, d p d nh b i!”. Ch có gió mát trên sông, trăng trong đ u núi. “Ng i ch ng th y kìa n c sông Hoàng Hà t trên tr i đ xu ng...” (Lý B ch). (Theo sách đã d n)
- (4) Ph m Th Ngũ, VNVHSGUTB.
- (5) G m trí c t gi c phi n: l y trí tu mà v t qua phi n não. N i: non n t. Trang T : “G i ta là ng a? Vâng, là ng a! / G i ta là trâu? Vâng, là trâu!”. (Theo sách đã d n)
- (6) Đ i th : trao cho vi c l n. Thân mình g n bó v i n c nhà, th nào r i cũng đ c dùng / Tr i sinh ra ng i tài gi i l nào l i cho ngh ng i. Th i đã đ n, cá r ng bi n hóa. Lúc may, lúc r i đ u là s ph n. Làm t t cho hình hài, th xác. (Theo sách đã d n)
- (7) “Đ i là gi c m ng l n, nh c thân mà làm gì!” (Lý B ch). Ng a hay, ngày đi ngàn d m. Nghìn năm bi t ai hi n, ai ngu? / Giàu sang trăm năm đ c m y n i? Nâng chén r u cúc, l ng nghe gió thu th i: ý th c , mu n b quan v . C a s h ng b c. (Theo sách đã d n)
- (8) M t m nh trắng trên núi cao. Núi còn mãi đ i v i trắng gi m c th ng mãi mãi. Núi l nh trắng treo, th n a bài / Trắng l ng bóng núi, r u nghìn chung. (Theo sách đã d n)
- (9) T x a đ n nay, má h ng ph n nhi u s ph n m ng manh. “Ki p h ng nhan, có mong manh” (Ki u). G ng treo tr c l ng chim loan, đ chim loan nhìn bóng mình t ng là chim ph ng đ n mà hót lên. Loan là chim cái, ph ng là chim đ c. Cú đ u cành mai: ng i đ p l y ch ng xu u. Vi c (tr i) đ nh t ki p tr c. Dây t đ c a ông t h ng, xe cho đôi l a thành v ch ng. (Theo sách đã d n)
- (10) Ng i đ p khó g p l i đ c. Chàng trai tr phong l u nhi u tình xuân / Tiêu n ng đ t ru t vì m t b c th (th D ng C Nguyên đ i Đ ng, g i Tiêu n ng là ng i đ p). (Theo sách đã d n)
- (11) Xem bài T ng T c a Nguy n Bính.
- (12) C i v i nhau m t ti ng, hai hàng n c m t r i / Khá th ng n a gi t n c m t th m t dây t . (Theo sách đã d n)